

21 stopinj za ohranitev 21. stoletja

1 Vizija

S to iniciativo želimo prepričati uporabnike klimatskih naprav za hlajenje, naj varčujejo z energijo tako, da najnižjo temperaturo hlajenja nastavijo najnižje na 21°C, in ne na 18°C, kot to večinoma počnejo do sedaj. Tako bi lahko brez zaznavnega padca ugodja ljudi prihranili do 15 odstotkov električne energije za hlajenje stavb. Želimo, da takšno gibanje postane globalno ter da se k temu poleg uporabnikov priključijo tudi vsi proizvajalci klimatskih naprav in sistemov. Vizija je, da po korakih pridemo do točke, ko bi temperature hlajenja ne bile nižje od 25 °C. 21°C je začetek in najnižji skupni imenovalec vseh, ki si želimo življenje tudi konec 21. stoletja.

1.1 Slogan

Za aktivnosti bi izbrali znameniti stavek, ki je poenotil človeštvo in ki je bil uporabljen pri prvem koraku na luno.

Iniciativa 21°C predstavlja majhen korak za človeka in velik za človeštvo.

Alternativno: "21 stopinj za ohranitev 21. stoletja"
"21 stopinj "
"21 for 21"

2 Splošna izhodišča

Podnebne konference z globalno postavljenimi cilji zelo težko uspešno in učinkovito nagovorijo širše množice ter posameznike, ki niso strokovnjaki na področju podnebnih sprememb. Vsesplošna aktivacija je bila doslej neučinkovita, saj posamezniki ne vedo kako bi lahko sami in danes vplivali na zmanjšanje emisij CO₂. Predvsem zato, ker bo potrebno še veliko let, morda desetletij, da prek skupnih aktivnosti in usklajenih standardov pridemo do točke aktivacije vseh prebivalcev sveta, vključno s poslovodstvi podjetij. Na voljo je vrsta analiz, kako podnebne spremembe že vplivajo na naravo in življenje. Vsak dan se jim pridružujejo nove raziskave, a praviloma ne ponujajo jasnih akcijskih korakov. Skrajni čas je, da preidemo h konkretnim korakom, ki jih podnebne konference, ki se ukvarjajo le s cilji, samo nakazujejo, ne ponujajo pa rešitev na izvedbeni ravni za prebivalce ali gospodarstvo.

Snovalci menimo, da potrebujemo smiselno aktivnost, ki se bo v svoji biti približala ljudem v jeziku in na način, ki jih bodo povprečni ljudje bolje razumeli. Potrebujemo aktivnosti, ki bodo ljudem še bolj nazorno pokazale ter jih dodatno spodbudile, kako lahko že danes vplivajo na zmanjšanje porabe energije. Ena takih, po našem mnenju zelo učinkovitih, je pristop k hlajenju prostorov in posledično precejšnje zmanjšanje porabe energije za hlajenje. Svet danes za hlajenje stavb potroši več energije kot za njihovo ogrevanje. Glavni smisel in cilj iniciative je, da bi se za začetek odpovedali hlajenju, ki ga ne potrebujemo.

Če je zunaj zares vroče, torej nad 30°C, potem je hlajenje do 21°C popolnoma dovolj, hlajenje med 21°C do 18°C pa je dejansko nepotrebno in, kar je prav tako pomembno, zdravju tudi škodljivo.

Nekje je treba začeti: najnižja nastavitev klimatskih naprav na 21°C stopinj bi bil dober začetek, ki ne zahteva veliko naporov, pa tudi ne finančnih ali tehnoloških vložkov. Zahteva pa veliko trud pri prepričevanju politikov, poslovnežev, diplomatov in drugih vplivnih oseb. A nihče ne bi pri tem prav nič izgubil. Le človeštvo pa bi veliko pridobilo, ne le ko gre za prihranke energije, pač pa tudi s poenotenjem pri aktivnostih, ki jih nujno potrebuje v soočanju in prilagajanju podnebnim spremembam. To iniciativo jemljemo tudi kot potreben korak pri globalni uskladitvi aktivnosti, ki so povezane s podnebnimi spremembami.

Povedano drugače: če se svet preko OZN ni sposoben in/ali pripravljen dogovoriti o tem minimalnem koraku, potem so tudi vse podnebne konference in pogajanja za podnebne cilje zaman.

3 Znanstvena izhodišča in dosedanje iniciative

Po ocenah Mednarodne agencije za energijo (International Energy Agency, del OECD, kater Slovenija NI članica) je bilo na svetu leta 2021 v uporabi 2,2 milijarde naprav za hlajenje prostorov, s čimer se je njihovo število od začetka tisočletja podvojilo. Poraba energije za hlajenje prostorov se ves čas povečuje. Brez ustreznih ukrepov bi se poraba elektrike za hlajenje prostorov do leta 2030 lahko povečala za 40 % (<https://www.iea.org/reports/space-cooling>).

Indijski Urad za energijsko učinkovitost (Bureau of Energy Efficiency), ki deluje v okviru indijskega ministrstva za energijo (<https://beeindia.gov.in/en>) povzema izsledke raziskav, ki kažejo, da z vsako stopinjo več (manj hlajenja) klimatske naprave porabijo 6 % manj. Podobno ugotavljajo tudi druge študije.

Na mednarodni ravni deluje sicer več iniciativ na tem področju, ki pa so bolj splošne, pri čemer izhajajo iz predpostavke, da je pravica do primerne (mikro)okolja oziroma življenja in dela v primerno hlajenih prostorih celo ena izmed človekovih pravic. Njeno uresničevanje je, žal, odraz globalnega neravnotežja – razvite in energetske bogate države pri hlajenju ravnajo nesmotrno in potratno, v revnejših pa je dostop do hlajenja zelo omejen. Dejstvo je, da je storilnost v delih sveta z vročim podnebjem nižja kot v zmernejših pasovih, zato gre za pomembno razvojno vprašanje, kar potrjujejo raziskave ekonomista z univerze Yale v ZDA Williama Nordhaua. Znanstvene raziskave opredeljujejo 21°C kot najprimernejšo temperaturo za življenje in delo, nad njo storilnost in sposobnost zbranosti upadeta (<https://www.tagblatt.ch/leben/klimaanlagen-als-klimakiller-ld.1043448>).

Mednarodni sporazumi in pobude:

- Med letoma 2017 in 2021 je Kigali Cooling Efficiency Program pomagal zvišati ozaveščenost problema, predvsem na ravni uporabe škodljivih snovi pri izdelavi in delovanju hladilnih naprav (vključno s hladilniki). Konec leta 2021 je kot naslednik omenjenega programa začela delovati Clean Cooling Collaborative.
- Od leta 2019 deluje Cool Coalition, ki se osredotoča na devet ključnih prioritet na področju energetske učinkovitosti hlajenja (ima 100 partnerjev).
- Green Cooling Initiative je od leta 1995 izvedla 240 projektov v približno 40 državah.

- Fair Cooling Fund podpira izvirne projekte, predvsem na področju novih tehnologij za hlajenje, ki so bolj dostopne in trajnostne.
- Od leta 2017 deluje program Cooling for All, ki podpira raziskave, partnerstva, politike in delovanje na tem področju.

Problem teh pobud je, da so precej razpršene in – kot že rečeno – precej zapletene. Smiselno bi jih bilo povezati z globalno iniciativo, a na enostavnejšem temelju, ki bo razumljiv večini prebivalcev sveta.

Enake izkušnje se kažejo tudi v EU in sicer je Evropska komisija sredi energetske krize 2022 izdala devet priporočil za omejevanje ogrevanja in hlajenja. Ogrevanje so želeli omejiti na največ 19°C, hlajenje pa najmanj na največ 27°C, a samo v javnih prostorih in poslovnih stavbah.

Slovenska vlada je sprejela podoben ukrep, priporočilo naj se javne stave ne hladijo pod 25 stopinj, pozimi pa ne ogrevajo nad 20 stopinj.

Potrebna bi bila preprostejša in povezana akcija, ki pa ne bi bila posledica samo omejevanja porabe plina zaradi zmanjšane ruskega izvoza plina, ampak bi bila rezultat zavedanja, da je z energijo potrebno varčevati.

Za začetek bi bilo za vse dobro, če bi začeli omejevati hlajenje prostorov na 21°C, a bi to naredili globalno. To je zelo enostaven korak za posameznika, a pomemben za človeštvo.

4 Podpora

Podpora, predvsem pomembnih slovenskih, evropskih in svetovnih inštitucij je pomembna za to, da bi to iniciativo spravili na dnevne rede različnih organizacij s čemer bi dobili kritično maso podpore za to pobudo. Podpora slovenskih združenj, podjetij in inštitucij je izredno pomembna. Pri tem sta odločilna dva kriterija in sicer strokovna relevantnost in število ljudi, ki jih te entitete dosegajo.

Prav fantastično bi bilo, če bi poleg slogana »I Feel Slovenia« Slovenija globalno komunicirali še »21 stopinj« (I Feel Slovenia, I'm cool with 21 Degrees!«). Prepričani smo, da bi to pomenilo velik napredek pri prepoznavnosti Slovenije.

4.1 Državna raven – Slovenija

Na tej ravni bi želeli dobiti podporo še:

- dr. Lučke Kajfež Bogataj, tudi kot vidne članice IPCC,
- vlade Republike Slovenije,
- predsednice Republike Slovenije,
- Olimpijskega komiteja Slovenije-Združenja športnih zvez,
- Inženirske akademije Slovenije,
- RTV Slovenija,
- Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije,

4.2 Evropska raven

Na tej ravni bi želeli dobiti podporo:

- Evropskega parlamenta,
- Evropske komisije,
- Podporo posameznih držav v Evropi in ne samo EU-27,
- Evropska nogometna zveza (UEFA) – leta 2024 organizira evropsko moško nogometno prvenstvo v Nemčiji,
- Evropska inženirska zveza,
- EBU-UER (Evropska radiodifuzna zveza).

4.3 Svetovna raven – inštitucije

Na svetovni ravni se nadejamo podpore naslednjih inštitucij:

- OZN,
- WHO,
- UNESCO,
- IOC (Mednarodni olimpijski komite – naslednje poletne olimpijske igre leta 2024 gosti Pariz),
- FIFA (Mednarodna nogometna zveza – naslednje moško svetovno prvenstvo leta 2026 skupaj organizirajo ZDA, Kanada in Mehika),
- FIABCI – Svetovno nepremičninsko združenje,
- multinacionalke,
- proizvajalci klimatskih naprav in sistemov,
- hotelske verige in ladjarji potniških ladij,
- upravljavci poslovnih in stanovanjskih stavb,
- podjetja.

5 Uveljavljanje malega naroda v družbi velikih

Tako kot je nekoč majhnim državam že uspelo izpostaviti določene teme ter uveljaviti dobre ideje na regionalnem ali globalnem nivoju, obstaja upanje, da bo podobno uspelo tudi Sloveniji. S tem, ko bomo v letu 2024–2025 postali nestalna članica Varnostnega sveta, bomo imeli priložnost, da s takšno iniciativo postavimo tudi podnebno krizo na raven globalno–varnostnih in razvojnih parametrov.

Ker Slovenija po vstopu v EU še vedno išče svoj prostor znotraj EU bi lahko s takšno iniciativo naredili veliko v poenotenju stališč najprej znotraj EU, skupaj z EU pa tudi na globalnem nivoju. Podnebne spremembe so dogajanje, ki ga moramo vsi močno nasloviti, če želimo vsaj minimalni globalni učinek.

5.1 Vložek in potencialni rezultat

Kot majhen narod nikoli ne razmišljamo tako kot tisti narodi, ki imajo veliko število prebivalcev in/ali veliko gospodarsko in tehnološko moč. Navajeni smo, da z nekaj malega naredimo veliko. Ker smo kot majhen narod sposobni dati majhen vložek je dobra ideja tista, ki jo iščemo in za katero nam ni potrebno dati milijarde evrov, ker jih preprosto nimamo in jih nikoli ne bomo imeli. Z drugimi besedami, za dobro idejo ni treba biti velik. Vendar pa nas bo ideja simbolično naredila velike.

Globalnemu svetu bi tako želeli posredovati idejo, ki:

- predstavlja točko poenotenja EU, morda tudi človeštva,
- ima velik globalni učinek,
- prinaša finančne prihranke kot tudi prihranke pri emisijah toplogrednih plinov,
- ne zahteva ogromnega finančnega ali tehnološkega vložka, ampak predvsem dobro voljo ob zavedanju velikih pozitivnih učinkov,
- bo uveljavila našo državo s pomembno in desetletja delujočo idejo, ki bo po pomembnosti s časom celo pridobivala na pomenu,
- za predlagatelja ne prinaša finančne ali druge materialne koristi,
- omogoča bolj zdrav način življenja in tako tudi manj izgubljenega prostega časa in izgubljenih delovnih dni zaradi prehladov in drugih bolezenskih stanj kor posledica preveč intenzivnega hlajenja,
- lahko veliko pomaga človeštvu in prihodnjim rodovom (sedanja generacija je odgovorna za položaj prihodnjih rodov, naših zanamcev);
- razvijal se bo čut odgovornosti do okolja in do (svetovne) skupnosti. Zasledovala se bo skupna vrednota, ki bo čezmejno povezovala človeško skupnost. Vsaka skupnost se razvija le, če zasleduje skupne vrednote. Na področju varstva okolja bi jih bilo treba najlaže najti, saj nas vse zadevajo v bistvenem z podobnimi posledicami, če ne ustavimo podnebnih sprememb.

6 Razvoj dogodkov in tveganja

Ker gre za iniciativo malega naroda se lahko zgodi, da bo ta iniciativa v celoti ali delno spregledana. Ker ima iniciativa lokalne in globalne cilje, bo uspeh tudi, če se bo en del slovenske družbe začel tega zavedati in se bo prostovoljno tega držal. Tako bomo vsaj začeli vzgajati otroke, ki bodo s svojimi vnuki trpeli suše, poplave in druge posledice podnebnih sprememb, ki so posledica naših dejanj, torej njihovih očetov, dedov in pradedov.

Dobra stran te iniciative je, da nima minimalnega »praga uspešnosti«. Za uspeh bomo razglasili že to, če bo vlada Republike Slovenije vztrajala pri vpeljavi lastne odredbe. Izjemen uspeh bi tudi bil, če bi vsaj nekatere evropske države uveljavile podobna priporočila ali celo zahtevale to od vseh v družbi.

Popoln uspeh pa bi bil, če bi tudi proizvajalci klimatskih naprav onemogočili nastavitev hlajenja pod 21°C, kar je strateški cilj.

Dokument pripravila:

Marko Novak

Igor E. Bergant

Maribor, 15. 6. 2023